

Pinksteren als feest van de opstanding

Met het gezegde “als Pasen en Pinksteren op één dag vallen” bedoel je zo ongeveer hetzelfde als “met sint-juttemis”, namelijk: dat zal wel nooit gebeuren. Er is echter veel voor te zeggen om het feest van de uitstorting van de Heilige Geest niet vijftig dagen na Pasen maar juist ook op het Paasfeest zelf te vieren. Het christelijke Pinksterfeest is vanouds verbonden met het joodse Wekenfeest en ontleent zijn naam aan het Griekse woord voor vijftig, *pentakoste*. Dat is het aantal dagen tussen dat feest en het voorafgaande Pesach. Zo werd in de vroege christelijke kerk een nieuwe invulling gegeven aan een oogstfeest dat in de joodse traditie is verbonden met de gave van de Tora aan Mozes. De uitstorting van de Heilige Geest vond immers ook plaats tijdens dat feest. Zo lezen we dat in Handelingen 2. Waarom zou je daar iets aan willen veranderen? De redenen die ik daarvoor zou willen noemen zijn echter niet minder Bijbels. De verplaatsing van het feest zou er ook aan kunnen bijdragen om de viering van deze belangrijke gebeurtenis het elan te geven die het verdient, maar die het nu vaak mist.

Naast het verhaal van de uitstorting van de Heilige Geest zoals we dat kennen uit Handelingen 2 is er nog een andere versie, namelijk in het evangelie van Johannes:

Op de avond van die eerste dag van de week waren de leerlingen bij elkaar; ze hadden de deuren afgesloten, omdat ze bang waren voor de Joden. Jezus kwam in hun midden staan en zei: ‘Ik wens jullie vrede!’ Na deze woorden toonde hij hun zijn handen en zijn zijde. De leerlingen waren blij omdat ze de Heer zagen. Nog eens zei Jezus: ‘Ik wens jullie vrede! Zoals de Vader mij heeft uitgezonden, zo zend ik jullie uit.’ Na deze woorden blies hij over hen heen en zei: ‘Ontvang de heilige Geest. Als jullie iemands zonden vergeven, dan zijn ze vergeven; vergeven jullie ze niet, dan zijn ze niet vergeven.’ (Joh. 20:19-23 NBV)

Jezus geeft dus zelf de Heilige Geest aan zijn discipelen op de dag van zijn opstanding. Wanneer je dit vergelijkt met het verhaal in Handelingen 2, dan krijg je de indruk dat in dat tweede verhaal nog eens uitgebreid wordt herhaald wat vijftig dagen daarvoor al had plaats gevonden. Alsof het nog niet goed doorgedrongen was tot de discipelen en er nog een extra impuls nodig was. Dat werkte in ieder geval wel, want ze worden anders dan in de voorafgaande dagen geïnspireerd tot wonderlijke daden. Dat neemt niet weg dat Johannes de lezer onmiskenbaar duidelijk maakt dat de gave van de Geest aan de discipelen direct verbonden is met de opstanding van Jezus Christus. Het laat zien dat het bij Pasen niet alleen om Jezus gaat maar ook om de voortzetting van zijn werk in zijn volgelingen. De gave van de Geest staat voor de positieve uitwerking van de schok die ze op dat moment ervaren. Eerst waren er de dagen waarin het onafwendbaar toeging naar het verraad, de teleurstelling, de dood van Jezus en de schijnbare mislukking van het project van het koninkrijk van God in deze wereld. Des te groter was de verrassing dat het door de dood heen juist met nieuwe kracht voortzetting vindt. Jezus leeft en de discipelen leven op. Dat laatste is het feest van de Geest. Het heeft veelzeggende parallellen in het Oude Testament, zoals in het visioen van Ezechiël 37. De profeet leefde temidden van volksgenoten die weggevoerd zijn naar Babel en die zich meer dood voelen dan levend. Ezechiël werd gegrepen door de Geest en zag hoe een ordeloze hoop beenderen verandert in menselijke lichamen. Dat wonder wordt voltooid als er weer geest in die lichamen komt. Het zijn schokkende beelden die nodig waren om de ballingen overeind te helpen. Je kunt het ook vergelijken met de manier waarop de profeet Joël te werk ging. Ook hij had een visioen: over mensen, jong en oud, die vol zijn van de Geest van God en durven dromen (Joël 3:1-2; in oudere vertalingen: 2:28-29). Het is de reactie op een verwoestende sprinkhanenplaag. De mensen hadden alles verloren en ze hadden te horen gekregen dat het ook nog eens de straf was voor hun fouten. Hoe kun je dan nog verder? Godzijdank, krijgen ze weer de geest.

Een laatste voorbeeld kan worden ontleend aan Psalm 51. Die kennen we vooral van de door David verwoorde zware gevoelens van schuld: “ik was al zondig toen mijn moeder mij ontving” (Ps. 51:7). Hij voelt zich zo door en door slecht dat hij verklaart dat het al vanaf zijn geboorte niet goed zat met hem. In de confrontatie met de rechtvaardige God valt hij in het niet. Maar dat is niet het einde van het lied. Er is een ommekeer en uiteindelijk is er een herstel van de relatie met God. Die ommekeer wordt beschreven in het gebed om een nieuwe geest:

Schep, o God, een zuiver hart in mij,
vernieuw mijn geest, maak mij standvastig,
verban mij niet uit uw nabijheid,
neem uw heilige geest niet van mij weg.
Red mij, geef mij de vreugde van vroeger,
de kracht van een sterke geest. (Ps 51:12-14 NBV)

Het vervolg van de Psalm getuigt van de verhoring van dit bijzondere verzoek om de eigen geest samen te laten vallen met de Geest van God. Net als in de vorige teksten gaat het om de grote overgang van mislukking naar mogelijkheden, van levenloos naar volop levend, van geestdodend pessimisme naar sprankelende inspiratie. Binnen het kerkelijk jaar besef je dat het sterkst op het Paasfeest. Dat wordt uitgebreid ingeleid tijdens de voorafgaande dagen, zowel binnen als buiten de kerk, met zijn vele passievieringen. Het feest van de grote ommekeer volgt dan op Pasen. Zeker wie heel de beweging meemaakt zoals die in de dagen daarvoor is ingezet zal die ommekeer ook sterk ervaren. Je zou wensen dat dit ook het geval is op het Pinksterfeest, maar dat is inmiddels wel weer vijftig dagen later. Is dat niet te laat? Zouden we Pinksteren daarom niet beter – op gezag van Johannes 20:22 – op Pasen kunnen vieren? Dat feest vijftig dagen later laten we ons natuurlijk niet ontnemen. Laten we er weer meer een oogstfeest van maken en genieten van de vruchten, inclusief “de vruchten van de Geest”.